

ÕIGUSRAAMISTIK

Rahvusvahelised ja Euroopa konventsioonid

Eesti on ratifitseerinud mitmesugused naiste suguelundite moonutamist hukka mõistvad rahvusvahelised konventsioonid, sealhulgas inimõiguste ülddeklaratsioon, konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastane konventsioon, lapse õiguste konventsioon, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (2010/C 83/02).

Kriminaalõigus

Eestis saab naiste suguelundite moonutamisega seotud juhtumite suhtes kohaldada karistusseadustiku § 118, mis võimaldab karistada „tervisekahjustuse tekitamise eest, kui sellega on põhjustatud näiteks elundi kaotus või selle tegevuse lakkamine“. Kohaldada saab ka näiteks § 121, mis võimaldab karistada „teise inimese tervise kahjustamise eest, samuti löömise, pekstmise või valu tekitanud muu kehalise väärkohtlemise eest“, või § 134, mis võimaldab karistada „vägivalla või pettusega inimese toimetamise ja jätmise eest riiki, kus teda on võimalik rassilisel, soolisel või muul põhjusel taga kiusata või alandavalt kohelda ja kus tal puudub sellise kohtlemise vastu seaduslik kaitse ja võimalus sellest riigist lahkuda“. Kohaldatakse ekterritoriaalsuse põhimõtet, mille kohaselt naiste suguelundite moonutamine on karistatav ka juhul, kui see toimus mõne teise riigi territooriumil.

Lastekaitseõigus

Eestis saab naiste suguelundite moonutamise juhtumite suhtes kohaldada üldisi lastekaitseseadusi. Naiste suguelundite tõenäolise moonutamise juhtumite korral saab

kohaldada kaht seadust. Esiteks saab kohaldada lastekaitse seadust, milles sätestatakse, et „lubamatu on lapse alavääristamine, hirmutamine või karistamine viisil, mis valmistab talle piina, tekitab talle kehalisi kahjustusi või ohustab kuidagi teisiti tema vaimset või kehalist tervist“. Täiskasvanutele, kes seda põhimõtet rikuvad, võidakse esitada süüdistus, ning vägivaldselt koheldud lapsele osutatakse vajalikku abi. Igauks on kohustatud teatama lapsest, kes talle teadaolevalt vajab kaitset või abi. Teiseks võidakse perekonnaseaduse alusel piirata vanemate hooldusõigusi või need peatada, kui lapsevanemad ohustavad oma lapse vaimset, kehalist ja/või hingelist heaolu.

Käesolevast uuringust

Et aidata avastada ja täita andmekogumise lünki ning toetada naiste suguelundite moonutamise vastaste strateegiate väljatöötamist, on Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut tellinud naiste suguorganite moonutamise olukorra ja suundumuste kaardistamise uuringu 27 ELi liikmesriigis ja Horvaatias. Uuring algatati Euroopa Komisjoni asepresidendi Viviane Redingi taotlusel. Uuringu tegid Genti Ülikooli rahvusvaheline reproduktiivtervise keskus ja konsultatsioonifirma Yellow Window Management Consultants (E.A.D.C. allüksus).

ELi 27 liikmesriigis ja Horvaatias tehtud dokumentide analüüs ning ELi üheksas liikmesriigis tehtud põhjalik uuring annavad esmase teabe ja andmete kogumi ning ülevaate õigus- ja poliitilisest raamistikust, osalejatest, vahenditest ja meetoditest naiste suguelundite moonutamise valdkonnas ELis. Analüüsiti ja võrreldi ELi riikide eri lähenemisviise naiste suguelundite moonutamise probleemile, et teha kindlaks ennetuse, kaitse, süüdistuse esitamise, teenuste osutamise, partnerluse ja levimuse valdkonnas potentsiaali omavad tavad.

Lisateave ja viited veebilehel: www.eige.europa.eu

NAITAJA RIIK	Naiste suguelundite moonutamise levimuse uuringud	Naiste suguelundite moonutamise alusel antud varjupaiga- õigus	Naiste suguelundite moonutamist käsitlev konkreetne kriminaal- õiguse säte	Naiste suguelundite moonutamist hõlmav riiklik tegevuskava	Naiste suguelundite moonutamise seotud lastekaitse sekkumised	Naiste suguelundite moonutamist käsitlevad haiglaandmed / tervisekaardid
BELGIA	✓	✓	✓	✓		✓
BULGAARIA						
TŠEHHI						
TAANI			✓	✓	✓	
SAKSAMAA	✓	✓		✓	✓	
EESTI						
IIRIMAA	✓	✓	✓	✓		✓
KREEKA				✓		
HISPAANIA			✓	✓	✓	
PRANTSUSMAA	✓	✓		✓	✓	✓
HORVAATIA			✓	✓		
UNGARI	✓	✓				
ITAALIA	✓	✓	✓	✓	✓	
KÜPROS			✓			
LÄTI		✓				
LEEDU		✓				
LUKSEMBURG						
MALTA						
MADALMAAD	✓	✓		✓	✓	✓
AUSTRIA		✓	✓	✓		
POOLA						
PORTUGAL				✓		✓
RUMEENIA		✓				
SLOVEENIA						
SLOVAKKIA		✓				
SOOME				✓	✓	
ROOTSI		✓	✓	✓	✓	✓
ÜHENDKUNINGRIIK	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Mis on naiste suguelundite moonutamine?

- Naiste suguelundite moonutamine ehk naiste ümberlõikamine on üks soolise vägivalda vorm. See hõlmab protseduure, mille käigus eemaldatakse naise välissuguelundid osaliselt või täielikult või vigastatakse naise suguelundeid muul moel ilma tervisliku põhjusega.
- Suguelundite moonutamine avaldab naise tervisele lühiajalises, keskpikas ja pikas perspektiivis kahjulikku mõju ning võib põhjustada isegi surma. Selliseid protseduure tehakse nii kultuurilistel kui ka sotsiaalsetel põhjustel. Kõnealuse tava õigustamiseks kiputakse kasutama usulisi argumente, kuigi usulist kohustust selleks ei ole.
- UNICEFi andmetel praktiseeritakse naiste suguelundite moonutamist rohkem kui 20s Aafrika riigis Senegalist läänes Somaaliani idas.
- Ehkki üldisi näitajaid on raske hankida, võivad tuhandete ELis elavate naiste ja tütarlaste suguelundid olla moonutatud või nad võivad olla suguelundite moonutamise ohus.
- ELi institutsioonid ja liikmesriigid on pühendunud naiste suguelundite moonutamise vastasele võitlusele, nagu on näidatud komisjoni naiste ja meeste võrdõiguslikkuse strateegias (2010–2015). Daphne III programmil on olnud tähtis osa naiste suguelundite moonutamise päevakorda toomises mitmes ELi riigis ning selle valdkonna rahvusvaheliste projektide rakendamise rahalises toetamises.
- Euroopa Parlamendi 14. juuni 2012. aasta resolutsioonis naiste suguelundite moonutamise lõpetamise kohta on sõnaselgelt sätestatud, et „igasugune naiste suguelundite moonutamine on kahjulik tava, mida ei saa pidada religiooni osaks, vaid mis on naiste ja tütarlaste vastane vägivald, millega rikutakse nende põhiõigusi“. Euroopa Parlament nõuab tungivalt, et liikmesriigid võtaksid otsustavaid meetmeid selle ebaseadusliku tava vastu võitlemiseks.

Varjupaigaõigus

Naiste suguelundite moonutamise juhtumite suhtes võidakse kohaldada välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadust (2005). Naiste suguelundite moonutamise riski võib liigitada tagakiusamiseks, mis tähendab kehalist ja vaimset vägivalda, sealhulgas seksuaalset väärkohtlemist ning isiku soost lähtuvaid või laste vastu suunatud tegusid.

Ametisaladust käsitlev õigus

Eestis saab naiste suguelundite moonutamise juhtumitest ja kavatsustest teatamise suhtes kohaldada ametisaladust ja selle avaldamist käsitlevaid üldisi õigusnorme. Võlaõigusseaduse § 768 kohaselt on tervishoiuteenuse osutajatel saladuse hoidmise kohustus. Selle kohustuse täitmisest võib kõrvale kalduda, kui andmete avaldamata jätmise korral võib patsient oluliselt kahjustada ennast või teisi isikuid. Vastavalt perekonnaseadusele teatab lapse heaolu ohustamisest lapse elukohajärgsele valla- või linnavalitsusele või kohtule riigiasutuse või omavalitsusasutuse ametnik, politseiametnik, tervishoiutöötaja, kohtunik, prokurör,

notar, kohtutäitur, õpetaja või muu isik, kellel on andmeid ohustatud lapse kohta.

POLIITILINE RAAMISTIK

Kriminaalpoliitika arengusuundades aastani 2018 sedastatakse, et kriminaalpoliitika peab arvestama võimalikke tulevikuriske ning olema valmis selliste probleemide nagu näiteks sundabielude ja aumõrvade ennetamiseks ning neile reageerimiseks. Tavade hulgas, millele nimetatud dokumendis osutatakse, ei ole aga loetletud naiste suguelundite moonutamist ega täpsustatud, kuidas selliseid riske ohjata või milliseid meetmeid nende korral võtta. Tõenäoliselt tuleneb naiste suguelundite moonutamist käsitleva poliitika puudumine asjaolust, et Eestis ei ole selliseid juhtumeid registreeritud ning Eestis on vähe naisi riikidest, kus naiste suguelundite moonutamist praktiseeritakse, samuti on Eestis kõnealuse nähtuse kohta vähe teadmisi.

NAISTE SUGUELUNDITE MOONUTAMISE LEVIMUS RIIGIS

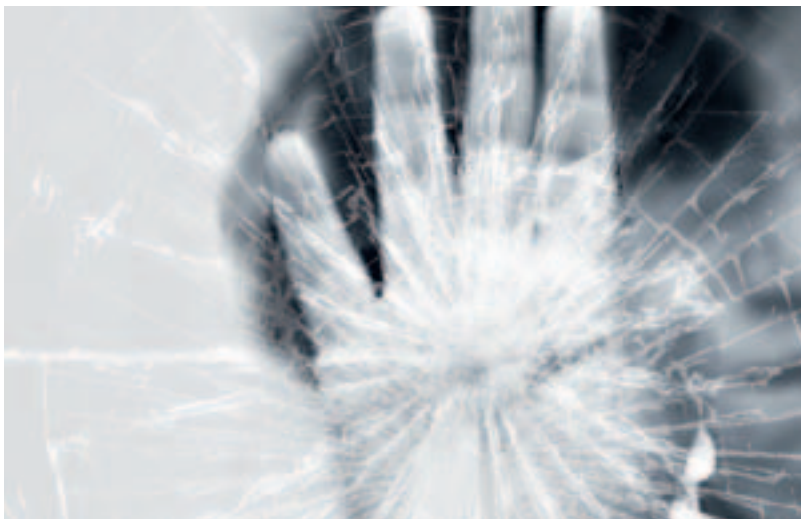
Eestis on väga vähe naisi, kes on pärit riikidest, kus naiste suguelundeid moonutatakse. 1. juuli 2011. aasta seisuga on Eesti kehtiv elamisluba vaid 84 kodanikul, kes on pärit riikidest, kus naiste suguelundite moonutamist praktiseeritakse, kuid teave nende isikute vanuse või soo kohta puudub. Peale selle on varjupaigataotlejate arv Eestis üks ELi väiksemaid. Aastatel 1997–2011 saabus Eestisse vaid 272 varjupaigataotlejat, kellest 53 olid naised ja tütarlapsed. Neist ainult kuus on pärit riikidest, kus naiste suguelundeid moonutatakse. Puudub teave selle kohta, kas kõnealuste naiste suguelundeid on moonutatud.

Faktid

- 2012. aasta veebruari seisuga elab Eestis väga vähe inimesi, kes on pärit riikidest, kus naiste suguelundeid moonutatakse. Aastatel 1997–2011 taotles Eestis varjupaika vaid kuus sellistest riikidest pärit naist.
- Kriminaalpoliitika arengusuundades aastani 2018 soovitatakse arvesse võtta kahjulike tavade seotud tulevikuriske, kuid ei osutata konkreetselt naiste suguelundite moonutamisele.
- Seni ei ole saadud varjupaigataotlusi, mille aluseks on hirm naiste suguelundite moonutamise ees.

Arvnäitajad

- 1. juuli 2011. aasta seisuga on Eesti kehtiv elamisluba 84 kodanikul, kes on pärit riikidest, kus naiste suguelundite moonutamist praktiseeritakse.
- Aastatel 1997–2011 saabus Eestisse 272 varjupaigataotlejat, kellest 53 olid naised ja tütarlapsed. Neist ainult kuus on pärit riikidest, kus naiste suguelundeid moonutatakse.

Mis on sooline vägivald?

- Sooline vägivald on inimõiguste rikkumine ja üks diskrimineerimise vorm. Sooline vägivald on isiku vastu soo alusel suunatud vägivald. Sooline vägivald peegeldab ja tugevdab meeste ja naiste ebavõrdsust ning põhjustab kehalist, vaimset ja seksuaalset kahju. Sooline vägivald on muu hulgas koduvägivald, vägistamine, seksuaalne ahistamine, seksuaalne vägivald konfliktis olukorras, naiste suguelundite moonutamine, sundabielud, prostitutsioonile sundimine, sundsteriliseerimine, tütarlaste imikueas tapmine ja sünnieelne soo valimine.
- Euroopa soolise võrdõiguslikkuse paktis (2011–2020) kinnitab Euroopa Liidu Nõukogu oma kohustust täita aluslepingus nimetatud ELi eesmärgid soolise võrdõiguslikkuse küsimuses. Eelkõige rõhutatakse paktis vajadust võidelda naistevastase vägivalga kõikide vormide vastu, et tagada naistele inimõiguste täielik kasutamine ja saavutada sooline võrdõiguslikkus, sealhulgas eesmärgiga saavutada kaasav majanduskasv ja Euroopa tööturu areng.
- Euroopa Parlamendi 26. novembri 2009. aasta resolutsioonis naistevastase vägivalga kaotamise kohta nõutakse tungivalt, et liikmesriigid muu hulgas täiustaksid riiklikke seadusi ja tegevuspõhimõtteid naistevastase vägivalga kõigi vormide vastu võitlemiseks, töötades välja eelkõige põhjalikud riiklikud tegevuskavad võitluseks naistevastase vägivalga vastu.
- Euroopa Komisjoni naiste ja meeste võrdõiguslikkuse strateegias (2010–2015) rõhutatakse naistevastase vägivalga vastu võitlemise tähtsust. 2009. aasta Stockholmi programmis tuuakse esile naistevastase vägivalga ohvrite toetamise ja õiguskaitse vajadus. Peale selle nähakse 2010. aasta naiste hartaga ette laiaulatuslik ja tõhus poliitiline raamistik soolise vägivalga vastu võitlemiseks ning naiste suguelundite moonutamise ja muude vägivalgaaktide likvideerimise meetmete tugevdamine.

Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudist

Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut on ELi soolise võrdõiguslikkuse teadmuskeskus.

Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut toetab poliitikakujundajaid ja kõiki asjakohaseid institutsioone nende jõupingutustes muuta naiste ja meeste võrdõiguslikkus kõigi eurooplaste jaoks reaalsuseks ning pakkuda neile eriteadmisi ja usaldusväärset teavet soolise võrdõiguslikkuse kohta Euroopas.

Lisateave: www.eige.europa.eu

Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut ega tema nimel tegutsevad isikud ei vastuta käesolevas väljaandes sisalduva teabe kasutamise eest.

www.eige.europa.eu

ISBN 978-92-9218-105-5
doi:10.2839/14399

ISBN 978-92-9218-105-5

Väljaannete talitus

MH-31-12-931-ET-C